

Järjekordne Eesti Vabariigi aastapäev on kätte jõudmas. Sel puhul toimuvail pidulikel kokkutulekuil me saame kuulda ilusaid ja lootustandvaid kõnesid ja rohkesti muid ettekandeid, mis rõõmustavad meie meelt ja südant.

Ometi pesitseb meie mõtteis raskeid murepilvi. Need kerkivad eriliselt esile E.V. aastapäevade tähistamise puhkudel. Need keerlevad eesti keele säilimise ümber võõrsil. Juba mitmed aastad tagasi hakkas ilmnema tendentse eesti keele oskuse madaldumisest meie kõige nooremas põlvkonnas. Aja jooksul on see tendents järjest suurenenud ja viimasel ajal kohati niikaugele arenenud, et peame hakkama juba hädakella lööma.

Eesti keele õppimise ja õpetamise alal on meie kodude ja noorte käsutuses ometi terve rida õppeasutusi ja -vahendeid. Välis-Eestis on meil kaks täiskooli Stockholmis ja Göteborgis. See on erakordne saavutus, mis Stockholmis hakkab hõlmama ka põhikooli kõrgastet. Need täiskoolid on mõeldud eeskätt meie noortele Stockholmis ja Göteborgis ja nende lähistel. Need koolid on raske vaevaga saadud ja kõrgele õppe- ja kasvatustasemele viidud. Meie suureks hämmastuseks on aga uute õpilaste arv viimasel ajal eriti Stockholmis kartustäratavalt vähenenud. Ometi on näha koolipidudel üsna rohkesti eelkooliealisi lapsi jooksmas ja müramas. Tähendab, järelkasv on olemas. Milles ja kus seisneb viga? Kas lastevanemate mõistmatus üksikõiksuses eestikeelse koolihariduse vastu? Kas seda ei tuleks selgitada?

Ka Rootsi on maa-alalt " suur ja lai ". Seal, kuhu ei ulatu Stockholmi ja Göteborgi eesti kooli tegevuspiirkonnad, on olemas veel mõned täienduskoolid, eriti kõrge tasemega täienduskool Lundis ja veel mujalgi. Muutunud olukordade tõttu on täienduskoolide arv suuresti kahanenud, kuid sellel alal võib olukord veel positiivselt muutuda.

1975.a. alates on tekkinud rahvuslike ainete õpetamiseks Rootsi koolisüsteemi raamides uus õppevorm n.n. kodukeele

õpetus. Kodukeeleõpetajad saavad tasu riigi ja omavalitsus-
te poolt ja õpilased saavad tasuta õppevahendid ja - mater-
jalid. Kodukeele õpetuse võimalus kehtib alates esimesest
õppeaastast kuni gümnaasiumi lõpetamiseni. Õpilaste arvu
suhtes õpperühmades on kodukeele õpetus väga liberaalne:
ühes rühmas võib olla ka ainult 1 -2 õpilast.

Vastava seaduse kehtestamisest on nüüd möödunud kümme aas-
tat. Kuidas on meie rahvas " suures ja laias " Rootsis ka-
sutanud seda võimalust rahvuslike ainete õpetamiseks oma
lastele? Paar aastat tagasi saadud andmete järgi oli Root-
sis ca. 100.000 välisõpilast. Nendest kasutasid kodukeele
õppimisvõimalust ca. 60.000. Suurimad rühmad on soomlased -
ligi pool sellest arvust -, jugoslaavlased ja hispaanlased.
Kodukeele õpetuse saajate hulgas on umbes 50 rahvust. Nende
hulgas on eestlased 20. kohal. Rootsi ametivõimude poolt
korraldatud ankeedis oli üles andnud 633, et nad on eestla-
sed, aga kodukeele õppimisvõimalust kasutas umbes 200, s.o.
30 % nendest, kes olid end eestlastena märkinud.

Miks eestlased kasutavad kodukeele õppimisvõimalust nii
vähesel määral? See on tõsine küsimus. Muidugi selleks on
rida põhjusi. Esimesena võiksime märkida lastevanemate üks-
kõiksust ja teiseks, osa laste umbkeelsust, kolmandaks, sobi-
va õppejõu puudumist kohapeal. Vahepeal on laste umbkeelsu-
se likvideerimiseks ilmunud sobiv õpik " Samm sammult ", mil-
lele on veel lisa tulemas.

Lõpuks olgu veel märgitud meie lasteaiad ja laste mängu-
ringid. Nende õnnistusrikast tegevust taimelavadena eesti
koolidele ja koduõpetusele ei jõua küllalt kõrgelt kiita
ega hinnata.

Nagu eelpooltoodust nähtub, on meil rohkesti võimalusi
mingi õppesüsteemi raamides oma rahvuslikku õpetust ja kas-
vatust teostada ja eriti eesti keele oskust edendada ja säi-
litada. Peale oma koduõpetuse on tarvis neid võimalusi vasta-
valt olukorrale kasutada. Selleks tuleb meil kõigil kaastege-
vad olla ja igaühel mõelda sellele, kuidas võiksin mina kaa-

sa aidata eesti keele säilitamisele võõrsil. Seda rasket ülesannet ei tule täies ulatuses ainult lastevanemate õlgadele veeretada.

Kõige lõpuks tahaksin välja tõsta meie õpetajate ja noortejuhtide eesti keele oskust. Meie suureks rõõmuks oleme saanud oma rahvusliku kasvatuse tööväljale ka kõrgharidusega õpetajaid, kes on valmistunud õpetajakutsele ülikoolides. Nende ja paljude teiste nooremate õppejõudude ja ka noortejuhtide eesti keele oskus ei ole siiski küllaldane, nagu näitavad senised tähelepanekud. Selle puuduse kõrvaldamisele tuleb asuda kõige kiiremas korras. Peale eraõpetuse on selleks häid võimalusi Lundi ja Uppsala ülikoolis, kus on võimalik õiendada eesti keele eksamid 20, 40 ja 60 punkti ulatuses. Eesti keele kursused toimuvad ka Stockholmi ülikoolis Eesti Keele ja Kirjanduse Instituudi õppetegevuse raamides. Neid võimalusi tuleb kasutada, sest puuduliku eesti keele oskusega, ka kirjas, on soovimatu olla õppejõuks eesti koolis, ka kodukeele õpetuses, ja noortejuhiks.

Herman Rajamaa

Tõsist tähelepanu väärrib ka eesti keele kursus Göteborgis Eero Tarjuse juhatusel.